

Pahan kellon pitkä kaiku

ULLA VIERTOLA

Kun joku poliitikko on saanut aikaan jotakin kehumisen arvoista, media ei yleensä tuo sitä esiin mitenkään korostetusti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei tavallisen kansan yläpuolelle erityisasemaan korotettu julkinen henkilö olisi myös erityisen tarkkailun alainen. Hänen on kyettävä esiintymään nuhteettomasti, sillä hänen pieninkin hairahduksensa on merkki kokonaisvaltaisesta kelvottomuudesta. Kun paha kello kalkattaa, media vetelee sen naruista ja kuuluttaa julki ainoana oikeana pidettyä totuuden sanomaa. Hairahduksesta syytetyn oma ääni ei yleensä kuulu kuminan keskeltä, mutta Heikki Saaren teoksessa yhdeksän tunnettua poliitikkoa on saanut tilaisuuden kertoa siitä, miltä tuntuu olla mediajahdin kohde ja uhri. Saari ei ole kiinnostunut kohujen syistä ja sisällöistä, vaan median toimintatavoista. Jahdattuja edustavat muun muassa Arja Alho, Ilkka Kanerva, Ilkka Kantola ja Eero Heinäluoma. Kun haastattelujen näkökulma on uhrin, median käytännöt eivät säästy kriittisiltä arvioilta.

Saari huomauttaa, että puhe median etiikasta ja moraalista saa ihmisten ilmeet usein vaivautuneiksi. Kun ajattelee arkielämää yleensä, näyttää siltä, ettei nykypäivänä muutenkaan pidä liian tosissaan höpistä moraalista. Moraali ja etiikka eivät oikein sovi nykyihmiselle, sillä ne pyrkivät rajoittamaan yksilön toimintaa. Erityisen arveluttavalta tuntuu tunkea niitä häiritsemään välttämä-

töntä tiedonsaantia. Kun arvioidaan mediamoraalin tarpeellisuutta, taustalla mahdollisesti vaikuttaa länsimaiselle ihmiselle kovin pyhäksi muodostunut sananvapaus. Kun etiikka ja moraali rinnastuvat sensuuriin, kansalaista aivan aiheellisesti huolestuttaa se, mitä tärkeää tietoa hän menettää, jos media jonkin ulkopuolisen tahon edellyttämän etiikan mukaan alkaa punnita sanomisien sa seurauksia.

Mielenkiintoinen piirre Saaren teoksessa onkin kolmannen osapuolen, kansalaisen eli median kuluttajan sijoittaminen kovin vähäiseen asemaan. Tekstissä kansalainen näyttäytyy joko pahanilkisenä tirkistelijänä tai skandaaliviihteen aivottomana orjana. Huomiotta jää esimerkiksi kansalaisten poliittinen aktiivisuus ja jakautuminen erilaisiin ryhmiin, jotka jo valmiiksi vastustavat jonkun median hampaisiin joutuneen poliitikon edustamaa aatemaailmaa ja ovat siitä syystä innokkaita ryhtymään tämän arvostelijoiksi. Nykyään kansalaiset puhuvat yhä kovemmalla äänellä siitä, että poliittinen eliitti ei enää ymmärrä tavallisten suomalaisten ihmisten elämää, tarpeita ja ongelmia. Jos tällainen sokeus on olemassa, eliitti ei myöskään voi tunnistaa sitä todellisuutta, josta heihin kohdistuva kauna ja vaino kumpuavat.

Ilkka Kantola miettii omassa osiossaan, pitääkö julkisuuden henkilön olla kaikessa esikuvallinen, puhdas ja synnitön ihminen. Heikki Saari jatkaa tästä kysymällä, pitäisikö toi-

Heikki Saari
Median jahtaamat
Moreeni, 2010

mittajan olla esikuvallinen, jotta hän voisi nostaa muita ihmisiä tikun nokkaan. Saaren mukaan median ajolahdeissa pätee alistettu ja ulkoistettu moraalili. Yksittäinen toimittaja tekee vain työnsä ja siirtää omat eettiset pohdintansa päätoimittajan vastuulle. Päätoimittaja puolestaan vetoaa kilpailutilanteeseen ja ulkoistaa moraalin lukijoille. Lehden toimitus on avuton taistelemaan tuulimyllyjä vastaan, jos kaikki lukijat yhtäkkiä ovat niin kiinnostuneita jonkun poliitikon uniperunareseptistä, että uniperunoista kertomatta jättäminen merkitsee lehden nopeaa tuhoa ankaran kilpailun markkinoilla.

Kun vastuu moraalista siirtyy tiedotusvälineiden kuluttajille, mieleen tulee kysymys siitä, kenen niskoille skandaalilla herkkuteleva lukija vuorostaan siirtää omat eettiset mahanpuruns. Moraalisen paheksunnan ainoa osoite on sen kohde eli ajolahdin uhri, tuo muiden joukosta ylös korotettu, joka ei ole osannut seisoa suorassa pylväänsä päässä. Sitä saa, mitä tilaa: moraalin ulkoistaminen kiertää median ja lukijan kautta takaisin kohteeseen ja aloittaa uuden kierroksen, jos lukijoilla edelleen riittää mielenkiintoa seurata tarinan tuoreimpia käänteitä.

Mediakritiikkiä kaivataan, mutta mikä olisi oikea taho harjoittamaan sellaista? Tiedotusvälineet itse vetoavat myynti-

kuihin ja vakuuttavat antavansa kansalle vain sitä, mitä se haluaa. Vaimeita ääniä on kuulunut siihen suuntaan, että kuluttajat pakotetaan tekemään valintansa saatavilla olevista vaihtoehdoista, mutta hyvin nekin tuntavat tekevän kauppansa varsinkin silloin, kun lööpit ovat tarpeeksi iskeviä. Julkisen sanan neuvosto on tiedotusvälineiden kustantajien ja toimittajien perustama itsesääntelyelin, jonka kautta media esittää kritisoi- vansa itse itseään, mutta yleensä mitään tahoa tai toimijaa ei voi pitää oman toimintansa pätevänä kriitikkona. Poliitikoille median kritisoiminen on kuin hypistelisi tulista kekälettä, omat näpit siinä vain kärehtävät. Vallanpitäjien ja median jännitteisessä suhteessa ylilyöntien hillitseminen esimerkiksi lainsäädännön keinoin merkitsee sensuurin käyttöönottoa.

Ainoaksi vapaaksi kriitikoksi jää median kuluttaja, mutta yleisön vapautta rajoittaa jo kouluaikojen oppikirjateksteistä päähän iskostunut varmuus siitä, että ainakin painetusta sa-

nasta löytyy lukijan hyödyksi kirjoitettu, puhdas ja pyyteetön totuus. Omassa haastatteluosiossaan Eero Heinäluoma mainitsee piilovaikut- tamisen, joka sikiää toimittajien halusta tulkita uutisia sen si- jaan, että ne vain välitettäisiin eteenpäin kansalaisten tulkitta- viksi. Asenteellinen tiedottami- nen on keino tyrkyttää yleisölle tietoraaka-aineen sijasta valmi- ta mielipiteitä ja ajatuksia. Sen- suuri on nykyihmiselle kirosa- na, mutta samalla tavalla negatiivinen sävy on sanoilla propa- ganda ja manipulointi. Erona jonkin toisen aikakauden propa- gandakoneistoihin nykyme- dia manipuloi myös pelkästään omaksi hyödykseen, ja tekstejä kuluttava yleisö näyttää jossain määrin hyväksyvän sen. Kun viihteellisyys on tiedonvälityk- sen tärkeä elementti, puisevas- ta politiikosta muokataan kie- hota synnintekijä ja kuiva asia- sanoma maustetaan meheväksi toimittajan esittämällä arveluil- la ja vihjauksilla.

”Median jahtaamat” ei au- ta löytämään vastausta siihen,

kenen tehtävä olisi harjoittaa vakavasti otettavaa mediakri- tiikkiä. Vallanpitäjät eivät ha- lua joutua syytteeseen sanan- vapauden rajoittamisesta, eikä median itsekritiikki tietenkään toimi. Yleisöä ei edes oteta va- kavasti huomioon siitä huoli- matta, että kansalaiset nykyään pääsevät vaikuttamaan julki- suuden sisältöihin. Eliitti ei voi enää esittää yleisölle vain paras- ta puoltaan, univormussa korei- levan keisarin voitonmarssia tai pitsiröyhelöisiä prinsessahäitä. Tunkeilevan uteliaat kansalai- set ahmivat lööppejä ja yrittä- vät kaiken mediahälyn joukos- ta seuloa itselleen tärkeää tie- toa siitä, onko kaikilla nykypäi- vän keisareilla lainkaan vaattei- ta yllään. Kansalainen ulkoistaa moraalin poliitikoille, samal- la tavalla kuin se on ulkoista- nut heille vallan. Se, miten ul- koistettua valtaa käytetään, on kansalaisille niin tärkeä asia, et- tä politiikan pylväspyhimysten alapuolella on aina paljon uteli- aita tarkkailijoita.

Luokkatutkimuksen uusi aalto

MIKKO NIEMELÄ

Yhteiskuntaluokkien tutkimi- nen oli 1990-luvulla ja 2000-lu- vun alussa varsin epämuodikas harrastus. Vuosituhannen vaihteessa suomalaiset luokkatut- kijat olivat laskettavissa yhden käden sormin. Oli paljon muo- dikkaampaa lukea Maffesolia, Baudrillardia, Baumania, Gid- densiä tai Beckiä, joita tietyis- tä käsitteellisistä eroista huoli-

Jani Erola (toim.)
Luokaton Suomi?
Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa
Gaudeamus, 2010

matta yhdisti argumentti luo- kan merkityksen katoamisesta. Samalla korostettiin uusien, yhteiskuntaluokkaa vähemmän politisoituneiden, jakojen mer-

Katariina Järvinen & Laura Kolbe
Luokkaretkellä
hyvinvointiyhteiskunnassa.
Nyksukupolven kokemuksita-
tasa-arvosta
Kirjapaja, 2007

Tarja Tolonen (toim.)
Yhteiskuntaluokka ja
sukupuoli
Vastapaino, 2008